

ПРАКТИКА РОЗГЛЯДУ СПРАВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПРАВОМ НА МИРНІ ЗІБРАННЯ

Загороднюк Андрій

Суддя Верховного Суду в Касаційному
адміністративному суді

26 березня 2021 року

НАДІЙШЛО СПРАВ ДО КАС ВС ПРОТЯГОМ 2017 – 2021 РОКІВ :

Встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань:

Всього - 7

Відмовлено у відкритті – 5

Розглянуто – 2

Усунення перешкод та заборону втручання у здійснення свободи мирних зібрань :

Всього - 1

Відмовлено у відкритті – 1

2017-2020 МІСЦЕВІ АДМІНІСТРАТИВНІ СУДИ

Місцеві адміністративні суди									
Категорії справ	Рік	Перебувало на розгляді	у тому числі	Розглянуто	з них				
			надійшло на розгляд		повернуто	залишено без розгляду	розглянуто справи по суті	у тому числі	із закриттям провадження у справі
								із задоволенням позову	
щодо встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань	2017	6	6	6	0	0	6	0	0
	2018	22	22	22	6	7	8	3	1
	2019	3	3	3	0	1	2	1	0
	2020	3	3	2	0	1	1	0	0
Усього		34	34	33	6	9	17	4	1
щодо усунення перешкод та заборону втручання у здійснення свободи мирних зібрань	2017	1	0	1	0	0	1	1	0
	2018	0	0	0	0	0	0	0	0
	2019	1	1	1	0	0	1	1	0
	2020	3	3	3	1	0	1	1	1
Усього		5	4	5	1	0	3	3	1

2017-2020 АПЕЛЯЦІЙНІ АДМІНІСТРАТИВНІ СУДИ

Апеляційні адміністративні суди					
Категорії справ	Рік	Переглянуто рішення (постанови)	з них		
			кількість рішень (постанов), залишених без змін	кількість рішень (постанов), які скасовано	у тому числі
					із прийняттям нового судового рішення
щодо встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань	2017	1	1	0	0
	2018	3	1	2	2
	2019	2	2	0	0
	2020	1	0	1	1
Усього		7	4	3	3
щодо усунення перешкод та заборону втручання у здійснення свободи мирних зібрань	2017	1	0	1	1
	2018	0	0	0	0
	2019	0	0	0	0
	2020	0	0	0	0
Усього		1	0	1	0

СТАТТЯ 39 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

- ▶ Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї й проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.
- ▶ Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

СТАТТЯ 11 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВНИХ СВОБОД :

- Кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів.
- Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави.

Міжнародні акти :

Стаття 20 Загальної декларації прав людини

Стаття 21 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права

Статті 11 Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ВІД 19 КВІТНЯ 2001 РОКУ № 4-РП/2001 СПРАВА № 1-30/2001

- ▶ Положення частини першої статті 39 Конституції України щодо завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій в аспекті конституційного подання треба розуміти так, що організатори таких мирних зібрань мають сповістити зазначені органи про проведення цих заходів заздалегідь, тобто у прийнятні строки, що передують даті їх проведення. Ці строки не повинні обмежувати передбачене статтею 39 Конституції України право громадян, а мають служити його гарантією і водночас надавати можливість відповідним органам виконавчої влади чи органам місцевого самоврядування вжити заходів щодо безперешкодного проведення громадянами зборів, мітингів, походів і демонстрацій, забезпечення громадського порядку, прав і свобод інших людей.
- ▶ Визначення конкретних строків завчасного сповіщення з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

- ▶ «Веренцов проти України»
- ▶ «Шмушкович проти України»

Суд констатував порушення права на мирні збори та необхідність їхнього законодавчого врегулювання

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА СРСР

Указ Президії Верховної Ради СРСР від 28 липня 1988 року «Про порядок організації проведення зборів, мітингів, вуличних заходів і демонстрацій в СРСР» встановлює дозвільний, а не повідомчий характер проведення мирного зібрання, то він суперечить статті 39 Конституції. Тому, відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» від 12 вересня 1991 року та Закону «Про правонаступництво України», цей Указ

втратив свою чинність.

СТАТТЯ 280 КАС УКРАЇНИ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ПОЗОВАМИ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ.

- ▶ Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування негайно після одержання повідомлення про проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо мають право звернутися до окружного адміністративного суду за своїм місцезнаходженням із позовною заявою про заборону таких заходів чи про встановлення іншого обмеження права на свободу мирних зібрань (щодо місця чи часу їх проведення тощо).

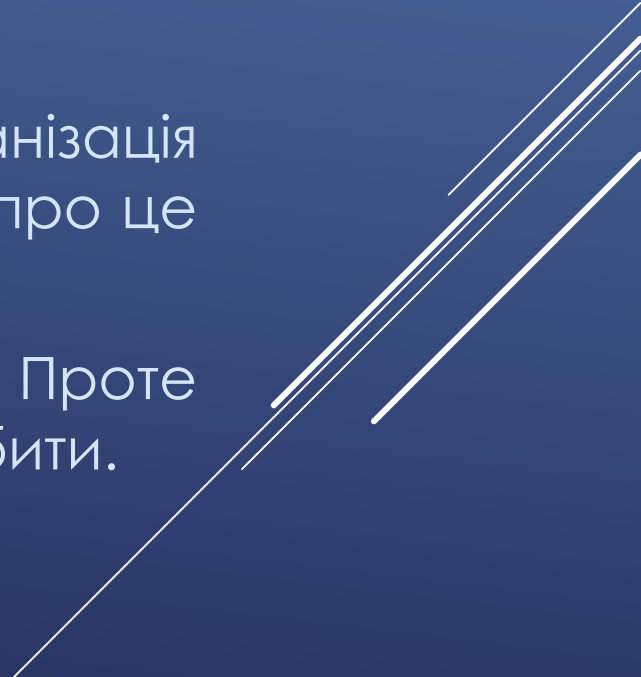
СТАТТЯ 281 КАС УКРАЇНИ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ПОЗОВАМИ ПРО УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОД ТА ЗАБОРОНУ ВТРУЧАННЯ У ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ

- ▶ Організатор (організатори) зборів, мітингів, походів, демонстрацій чи інших мирних зібрань мають право звернутися до адміністративного суду за місцем проведення цих заходів із позовною заявою про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань з боку органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, повідомлених про проведення таких заходів.

ЧИ ІСНУЄ ЗАКОН В ІНШИХ КРАЇНАХ?

НАВІЩО ПОВІДОМЛЯТИ ПРО МИРНЕ ЗІБРАННЯ?

- Щоб представники влади могли підготувати належний захист та гарантувати безпеку учасникам ходи, мітингу тощо.
 - Повідомити організаторів, що в цей день інша організація проводить мітинг на тому ж місці і раніше написала про це повідомлення.
 - При потребі – оскаржити в суді проведення зібрання. Проте в законах чітко вказано, за яких підстав це можна зробити.
-

СПІВВІДНОШЕННЯ ТА ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІСТЬ ПРАВА НА МИРНІ ПУБЛІЧНІ ЗІБРАННЯ З ІНШИМИ КОНСТИТУЦІЙНИМИ ПРАВАМИ ТА СВОБОДАМИ.

ПРАВО НА МИРНІ ПУБЛІЧНІ ЗІБРАННЯ Є ОСНОВНОЮ РЕАЛІЗАЦІЄЮ:

- свободи пересування, вільного вибору місця проживання;
- свободи думки і слова;
- права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації;
- права брати участь в управлінні державними справами, у референдумах, вільно обирати і бути обраними;
- права на звернення;
- свободи творчості;
- права на страйк тощо.

ПІДСТАВИ ЗА ЯКИХ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ БУДЕ ПРАВОМІРНИМ :

- ❑ з метою захисту (охорони) щонайменше рівнозначного права на свободу мирних зібрань правового блага (права, свободи, законного інтересу);
- ❑ за обов'язковим дотриманням принципу співмірності втручання;
- ❑ як реакція на реально існуючу небезпеку для відповідного правового блага.

ПИТАННЯ, ЯКІ СЛІД ВРАХОВУВАТИ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ ЗАЗНАЧЕНОЇ КАТЕГОРІЙ СПРАВ:

- ▶ будь-які обмеження мають пройти перевірку на пропорційність як засіб забезпечення балансу інтересів, рівноваги між характером і ступенем втручання, який повинен визначатися лише метою та причиною втручання, надаючи перевагу тим, які передбачають його найменший рівень;
- ▶ пропорційність вимагає об'єктивної і докладної оцінки обставин, що впливають на проведення зібрань, і у разі конфлікту інших прав з правом на мирні публічні зібрання, рішення має бути засноване на паралельному аналізі відповідних конфліктуючих прав;
- ▶ підстави щодо підтвердження пропорційності дій з боку відповідних органів повинні бути такими, які мають відношення до справи, достатніми, переконливими, вагомими і спиратися на прийнятну оцінку лише фактів, а не підозр або припущень;
- ▶ автоматичне застосування обмежень порушує принцип пропорційності, оскільки у такому разі під їх дію підпадає занадто велике число заходів, щодо яких не були враховані конкретні обставини в кожному окремому випадку; будь-які обмежувальні заходи слід тісно пов'язувати з їх чіткими підставами, спрямовувати на досягнення конкретної мети або цілей і довести, що кожне обмеження відповідає реальним суспільним інтересам, які будуть порушені в разі його незастосування;
- ▶ слід виключити ситуацію, за якою можливо пред'являти до одних осіб, які бажають організувати зібрання, більш обтяжливі вимоги, ніж до будь-яких інших осіб, які виражають ті ж наміри.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

